

UČINKOVITOST POSTOJEĆE PASTORALNE PARADIGME U PRENOŠENJU VJERE

Stipe NIMAC

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Zrinsko-frankopanska 19, p.p. 329, 21 000 Split
stipe.nimac@st.t-com.hr

Sažetak

U članku se kani upozoriti na neke elemente u postojećoj pastoralnoj paradigmi koji po mišljenju autora imaju važnu ulogu u prenošenju vjere. Da bi se izbjegle nejasnoće u uporabi glavnih pojmova (spasenje, vjera, učinkovitost, prenošenje, paradigma), najprije se pokušava pomoću pitanja upozoriti na specifičnost značenja i na granice tih pojmova u njihovoj teološkoj uporabi. Pritom postaje vidljivo kako u pitanju prenošenja vjere (uzeto kao cjelovito egzistencijalno držanje i postupanje, a ne u prvom redu kao davanje informacija o njezinu sadržaju) uvijek valja imati u vidu primat Božjega djelovanja koje prethodi svim pastoralnim postupcima te ih teologalno omogućuje. Pojam žive zajednice vjernika (živa župa) ističe se kao nosiv u postojećoj pastoralnoj paradigmi. Razrađuju se momenti njezine životnosti te se inzistira na mistagoškom momentu u sklopu postupaka koji služe prenošenju vjere. Pritom je mjerodavan lik Isusa Krista, njegovo ponašanje i postupanje. Novozavjetna pluralnost načina organiziranja i vođenja zajednicâ vjernikâ primjer je, također, za suvremeno postupanje u životu zajednice vjernika. Posebno se ističe potreba dinamičke ravnoteže liturgije i dijakonije te tradicije i inovacije u životu župe. Na kraju se upozorava na tri novozavjetna elementa koja su nosiva za život svake zajednice vjernika: molitva, lomljenje kruha (euharistija) i služenje bližnjemu. Odatle postaje, također, razvidnim novi suradnički odnos između laikâ i zaređenih službenika u zajednici, odnos koji konvergira prema kolegijalitetu.

Ključne riječi: spasenje, vjera, učinkovitost, prenošenje, paradigma, prenošenje vjere, pastoralna paradigma, živa župa, kolegijalitet.

Uvod

Riječ je o prenošenju vjere pokoljenjima koja stasaju, ali i svima drugima u nas »koji imaju uši da čuju«, jer »vjera dolazi od slušanja«, kako kaže apostol Pavao.

A kako se vjera prenosi drugima? U pastoralno-teološkoj literaturi govori se o specifičnim uzorcima postupanja usklađenim s ciljem koji se kani postići i s onim što se kani prenijeti, a za te uzorke rabi se naziv »paradigma«.¹ Da bi se dobio odgovor na to pitanje, moraju se dati neki elementi odgovora, moraju se najprije formulirati pitanja koja se čine nužnima kako ne bismo bez razmišljanja prihvatili neke pretpostavke kao sigurne i same po sebi razumljive, a koje bi nam mogle spriječiti adekvatan pristup našoj temi i njezinu obradu.² K tomu moramo razvidjeti što je to vjera, ovdje kršćanska vjera, a potom razmotriti pojam postojeće pastoralne paradigme i njezine učinkovitosti te na kraju upozoriti na ono što bi moglo pridonijeti njezinoj većoj učinkovitosti u prenošenju vjere.

1. Orijentativna pretpitanja s obzirom na zadanu temu

Pitanja se odnose na pojmove čija kompleksnost proizlazi iz njihove teologijske uporabe. Njihova je svrha u prvom redu upozoriti na granicu i na problematičnost pojma učinkovitosti u kontekstu pastoralnog rada, na refleksiju o tome što znači »prenositi vjeru«; k tomu ona žele, također, poslužiti kao podsjetnik i poticaj za moguću raspravu.

1.1. Pitanje o spasenju

Najprije jedno pretpitanje: to je *pitanje o spasenju*, koje je, naime, nosivi pojam. Što je to spasenje i kako ga Bog izvodi? Pretpostavlja se da je to jasno. Možda i jest teološki apstraktno, možda je jasno i povijesno konkretno što je ta riječ značila u doba antike i kršćanskog naviještanja u antičkom kontekstu i kasnije. Ali što ona *danās* znači? Ne možemo i ne smijemo pretpostaviti da je to otrprve jasno ako je istina da se povijesni konteksti čovjekova samorazumijevanja i njegova razumi-

¹ Usp. Thomas Samuel KUHN, *Die Struktur wissenschaftlicher Revolutionen*, Frankfurt am Main, 1976., 57 (engl. original: *The Structure of Scientific Revolutions*, 1962.). Paradigma označuje »sveukupnu konstelaciju uvjerenjâ, vrijednosti i postupaka itd. koje prihvaćaju članovi jedne određene zajednice«, u ovom slučaju znanstvene zajednice.

² Čini se da u naše vrijeme u obradi pastoralno-teoloških tema i problema moramo krenuti od mnogih pretpitanja tako da se razgrne tlo na kojem stojimo te shvatimo koliko je toga malo što smijemo pretpostaviti u pitanjima vjere i života po vjeri, ne samo s obzirom na poznavanje sadržaja vjere – informiranost o vjeri – nego uopće u pitanjima onoga što se tiče temeljnoga čovjekova religioznog odnosa, tj. čovjeka kao religioznog bića naprosto. S tim u vezi, ali pod vidom praktične teologije vidi: Stipe NIMAC, *Zwischen Traditionsverbundenheit und Zukunftsoffenheit. Zur gegenwärtigen Situation der Kirche und der Praktischen Theologie in Kroatien*, u: *International Journal of Practical Theology* (u tisku).

jevanja svijeta, društva i odnosa u kojima živi, mijenjaju. Odatle i pitanje: Kako reći danas evanđeosku poruku o Božjem spasenju čovjeka tako da i naši suvremenici osjete – slično antičkim suvremenicima apostolskog propovijedanja – da je to nešto za njih presudno *važno*? I možda još prije toga: Je li spasenje nešto što je njima danas *potrebno*, nešto za što bi oni dali sve od sebe? K tomu: Zašto spasenje mora ići preko nekog posrednika – Spasitelja – zašto svatko sam ne bi mogao i trebao sebe spasiti? Jesmo li se izložili opasnosti da kršćansku vjeru svedemo na soteriologiju, odnosno na njezinu soteriološku dimenziju? Nije li ona u *proome redu* doksologija, podavanje hvale i slave Bogu s njegovih velikih djela (stvaranje i novo stvaranje, odnosno spasenje) – kao što molimo u misi prije zborne molitve, u Slavi: »Zahvaljujemo Ti radi velike slave Tvoje!«, a sv. Irenej nas poučava da je »Slava Božja živi čovjek, dok je čovjekov život gledanje Boga«, npr. počam od crtâ Isusova lika i postupanja u evanđeljima pa sve do blaženoga gledanja u eshatonu? Tako doksologija obuhvaća i soteriologiju.

Suvremenije pitano: U kojem je odnosu religiozno shvaćeno spasenje s »dobrim stanjem čovjeka«, tj. s njegovim zdravljem, zadovoljstvom i sposobnošću da si autonomno organizira i vodi život? Jesu li spasenje i blagostanje jedno drugom prijatelji ili neprijatelji (»*Not lernt beten*«, kažu Nijemci)? Je li njihov odnos nerazmjeran: Što više raste blagostanje, to je religiozna potreba za spasenjem manja? Ili su pak to razmjerne veličine: One ili zajedno rastu ili zajedno padaju? Ili pak nemaju nikakve uzajamne veze? O odgovoru ovisi kakva bi trebala biti poželjna pastoralna paradigma.

1.2. Pojam učinkovitosti

Postavlja se i pitanje: Što je to *učinkovitost*, efektivnost, uspješnost u prenošenju vjere? Očito, na prvi je pogled učinkovitost u tome da se uspije prenijeti ono što se u pastoralnom djelovanju kani prenijeti, a to je vjera. Ako do toga prenošenja ili posredovanja nije došlo i ne dolazi, onda je cijeli postupak nedjelotvoran, neučinkovit – barem se tako čini. To bi onda značilo: paradigma pastoralnog djelovanja je neučinkovita. Znači li to, također, da pastoralni djelatnik nije učinkovit, da je neefikasan u svojem postupanju pa broj vjernika ne raste, vjerski život kopni itd. Ali, je li sve to baš tako jednostavno kako na prvi pogled, bez dubljeg razmišljanja, izgleda? Koji su to kriteriji po kojima se mjeri učinkovitost pastoralnog djelovanja i njegove paradigme? Ako se govori o učinkovitosti a misli se na uspješnost, na postizanje uspjeha, onda valja znati da tu vrebâ zamka koju možemo izraziti pitanjem: Je li uspjeh jedno od biblijskih Božjih imena? Drukčije pitano: Kako je to Bog uspješan u svojem djelo-

vanju, u Bibliji, u povijesti kršćanstva, u našoj osobnoj povijesti? Kako je u Izaije Sluga Jahvin bio uspješan kad prorok naviješta da će »Sluga moj imati uspjeha?« Kako je bio uspješan Isus na križu? Ako pak gledamo Pavla, što je bio njegov uspjeh u Ateni, a što u Korintu i u Jeruzalemu?

Ako se uspjeh ili učinkovitost dadu statistički mjeriti, onda bismo morali reći: Učinkovitost života po vjeri u hrvatskih katolika – pa onda i učinkovitost pastoralne paradigme prema kojoj se djeluje u našoj Crkvi – kojih ima navodno 85%, bila bi velika kad bi se u njih ugledalo preostalih 15% te bi postali kao i oni: dobri vjernici. Bi li, onda, učinkovitost bila 100%? Ako se pak stagnira (tj. ostaje na 85%), je li onda učinkovitost ravna 0%, a ako se pada, je li ona -x%, već prema tome koliko se pada? Dakle, misli li se na tu i takvu učinkovitost u našem naslovu? Kako i čime ju valja mjeriti? Drukčije pitano: Što vrijedi statistika u pitanjima vjere? Je li to ista ona vrijednost koju ona ima kad se mjeri potrošnja nekoga potrošačkog dobra na tržištu, npr. koliko posto ljudi jede meso, a koliko posto jede samo kiselo zelje i koja potrošnja pada, a koja raste? Kad tražimo u evanđeljima ilustraciju za pojam učinkovitosti pastoralnog rada, dolazi nam na um kao mjerodavna Isusova prispodoba o sijaču, gdje su dane također proporcije uspjeha i neuspjeha (usp. Mt 13,3-23).³

1.3. Pojam prenošenja vjere

Valja pitati: Što je to *prenošenje vjere*? Kome je to poželjno i čija je to potreba, naime, prenošenje vjere u Božje spasenje čovjeka? Najprije, je li to poželjno što se tiče samoga prenositelja? Čini se da jest, pogotovo ako je on netko tko je iskusio i danomice iskušava da mu je Božja riječ »svjetiljka njegovim stopama« i hrana za dušu. Ali, ako je on samo običan profesionalac koji obavlja svoj posao kao i svaki drugi zanatlija? Pogotovo, pak, je li to poželjno potencijalnom primatelju? Što se čini – čini li se uopće nešto – kako ne bi izgledalo da je prenošenje vjere poželjno samo nositeljima crkvenih struktura koji hoće steći nove članove svoje udruge ili barem sačuvati konstantan broj članova? Je li prenošenje vjere nepoželjno onima koji smatraju da je vjera privatna stvar, pitanje ukusa, odnosno neukusa, pa ju stoga treba tako u društvu i tretirati? No, ti, dakako, zaboravljaju da je sve ono što se tiče ukusa – od hrane do

³ Dakako, i druge Gospodinove prispodobe o kraljevstvu nebeskom govore manje ili više izričito o tome kako izgleda učinkovitost naviještanja ili prenošenja evanđelja drugima. Usp. Mk 4; Lk 8; Mt 13 (kukolj, gorušičino zrno, sjeme koje samo raste itd.). Promišljanje tih prispodoba i usvajanje njihove logike dat će pastoralnom djelatniku zanimljive elemente odgovora na pitanje: Koji je uopće smisao govora o učinkovitosti ili uspješnosti naviještanja evanđelja i koji su kriteriji učinkovitosti naviještanja?

parfema i mode – u javnosti višestruko društveno posredovano preko sveprisutnih medija komuniciranja i reklamiranja, pa se ne bi trebali čuditi da i vjera treba biti posredovana, doduše ne reklamom, nego primjernim životom, postupanjem i govorom onih koji kažu da vjeruju u Boga.

Je li, pak, pitanje prenošenja vjere zapravo pitanje formacije kršćanskog čovjeka? Dakle, in-formiranja u aristotelovskom smislu. Cilj je ovaj: čovjek kako ga gleda i in-formira, tj. oblikuje evanđelje, radosna vijest o Isusu Kristu, bogomdanom spasitelju. Stoga, kad se govori o prenošenju vjere, potrebno je imati pred očima krajnji cilj koji se tim pothvatom, tj. prenošenjem vjere, kani postići. To pak nije puko pridruživanje novih članova jednoj dvotisućljetnoj udruzi i njihovo indoktriniranje njezinom službenom ideologijom, nego je to »novi čovjek«, prema Pavlu. Kako izgleda taj »novi čovjek« i kako njegovu in-formiranju služi ili ne služi trenutna pastoralna paradigma, kanali i mjesta njezina ostvarivanja i njezini nositelji: osobe i ustanove?

2. Narav vjere i njezino prenošenje

Vjera dolazi od slušanja navještaja Božje riječi, kako je to vidljivo već u samoj novozavjetnoj povijesti prve kršćanske zajednice (usp. Rim 10,17 Vg: *fides ex auditu*). To slušanje navještaja, i posluš koji mu se dao ili uskratio, bilo je dakako povezano i s gledanjem života onih koji su naviještali i koji su već u skladu s naviještenim i u srcu usvojenim evanđeljem živjeli. Slušanje i gledanje dva su temeljna stava u kojima čovjek usvaja ne samo informacije nego i sve ono što ulazi u učenje onoga kako jest *biti čovjekom*. A biti čovjekom u novozavjetnom svjetlu znači doživjeti se i živjeti kao Božji stvor, dionik Božje skrbi i »mjesto« na kojem Božja sveopća spasenjska volja svijetli u ovome svijetu. To učenje kako se živi kao čovjek u svjetlu evanđelja – radosne vijesti o Božjoj blizini ljudima – od početka se odvija u krilu zajednice onih koji vjeruju. Tu se vjera u Boga, kojeg je navijestio Isus Krist, usvaja kao specifičan način ljudskoga osobnog i zajedničarskog života po uzoru upravo na toga istog Isusa i na one koji su već suobličeni s njime snagom te iste vjere. Stoga bi se vjera kao životno čovjekovo držanje mogla opisati ovako: *vjerujem Isusu njegovu Boga*. Pretpostavimo da znamo što to znači.

Očito je ovo: Vjera koja dolazi od slušanja i gledanja i koju valja predavati drugima ne sastoji se u skupu informacija o Bogu i njegovu Kristu, informacija koje valja usvojiti i drugima utuviti u glavu, nego je ona ulaženje u jedan specifičan način života koji se ne ustručava biti drukčijim od okoline, koji se ne boji protesta onih koji ne razumiju i koji se rugaju, ali koji je otvoren svakom čovjeku koji iskreno traga za smislom vlastita života i to tako da je spreman, u

onome što mu se kao smisao otkrilo, dati udjela onima koji ga okružuju. Vjera je ujedno otvaranje i čvrsto stajanje u onome čemu se kao Božjemu obećanju nadamo – spasenju. Pritom je samo po sebi razumljivo da čovjek kao razumsko biće razmišlja o onome što čini i o razlozima svojeg postupanja. On promišlja svoju praksu osobnog i zajedničkog življenja. U suočavanju s pitanjima onih koji ga o njegovoj praksi vjerovanja i nadanja pitaju, pomalo se rađa teorija te prakse – kršćanska teologija u najširem smislu te riječi. Dakako, ne zaboravljamo da k Ocu, kako kaže Isus, dolaze oni koje on k sebi privuče. Drugim riječima, našoj vjeri prethodi nešto što Bog čini: kako u povijesti po Isusu i njegovim svjedocima sve do danas, tako i u dubini ljudskog srca koji put i bez znanja samog čovjeka koji odjednom, u susretu s Kristovim svjedokom, otkriva da je u dubini svog bića oduvijek težio za onim što mu se sada otvoreno nudi. Primjeri stotnika Kornelija i apostola Petra u Djelima apostolskim to zorno pokazuju (usp. Dj 10). U Kornelijevoj pravednosti i pobožnosti na djelu je Duh Božji, a da on toga ne zna, niti je to Petru na kraj pameti. A ipak, događa se ono nepredvidivo.

Odatle je jasno nešto što se u svem prenošenju vjere u zajednici i u bliskim interpersonalnim odnosima krije: ono što se daje slušanju i gledanju slušatelja i gledatelja naviještene vjere i gledanog primjera života po njoj, popraćeno je u srcu slušatelja nevidljivim i nečujnim Božjim privlačenjem čovjeka k njemu, Bogu. To se smije i treba uvijek pretpostaviti u naviještanju, ali je s tim isto tako neophodno povezana pastoralna tankočutnost navjestitelja i svjedoka vjere, bili to roditelji i ukućani, bio to dušobrižnik ili kršćanska zajednica (župna ili koja druga i drukčija, svejedno). Tankočutnost – da se osjete plahi pokreti duše, jedva primjetljivi i možda nejasni samom subjektu, pokreti koje je riječ evanđelja pobudila i primjer osvijetlio.

Vjera je, dakle, odgovor na poruku koju se čulo i na viđeni primjer, odgovor iznutra omogućen i pobuđen djelovanjem Duha Božjega. Kao takva ona se ne može »napraviti« ni indoktrinirati, ali moguće je i neophodno je potrebno stvaranje vanjskih i unutarnjih pogodnih uvjeta da ona nikne, da se brižljivo njeguje i da joj se služi u njezinu rastu i sazrijevanju, rastu koji je zapravo rast samog čovjeka prema mjeri dara Kristova. Vjera, to je postajanje »novim čovjekom«.

3. Pojam paradigme i pastoral u našoj Crkvi

3.1. Pojam paradigme

Prema Thomasu S. Kuhnu, koji je prije pedeset godina uveo pojam paradigme u znanstveno-teorijsku diskusiju te se taj pojam, potom, raširio na sva područja

znanja kao neka vrsta heurističkog i orijentativnog pojma,⁴ paradigma je naziv za nosivu matricu neke znanosti ili grane znanja, tj. ona imenuje cjelinu ili sveukupnost metodâ, modelâ i vrijednostî koje znanstvena zajednica prihvaća kao orijentativne matrice u znanstvenom istraživanju na nekom području znanja. Paradigma može biti također samo jedan element te cjeline, element koji stoji na mjestu te cjeline te ju oprimjeruje.

Kad se govori o pastoralnoj paradigmi, misli se na uzorak ili model u skladu s kojim se postupa u pastoralnoj aktivnosti.⁵ U svakom poslu, pa tako i u pastoralnom poslu – ako se smije upotrijebiti ta riječ za nešto tako suptilno i uzvišeno kao što je buđenje pa onda i prenošenje vjere – postoje uzorci postupanja, stari i manje stari, a stvaraju se i novi. Što je tu u pitanju kad je riječ o vjeri i njezinu prenošenju? Koji je tu kod nas uzorak na djelu i kako se s njim u skladu postupa? Koji su glavni, nosivi pastoralni postupci i kanali pastoralnog djelovanja kojima se prenosi vjera? Suvremenije pitano: Kako se i kojim se sredstvima događala i još se događa evangelizacija? I u najnovije vrijeme: *nova* evangelizacija?

3.2. Pastoralni djelatnici

U prvom redu, i bez puno razmišljanja, ima se u vidu pastoralni djelatnik, zapravo svećenik u župi. U nas su to dijecezanski i redovnički svećenici, njihovi pomoćnici u župnim zajednicama (đakoni i pastoralni asistenti, katehete i katehiste za župnu katehezu), nositelji organiziranoga karitativnog djelovanja na razini župe i biskupije te vjeroučitelji u školama. Tu spadaju i oni koji djeluju u odgojnim ustanovama: u dječjim vrtićima kojima su nositelji crkvene,

⁴ Usp. Thomas Samuel KUHN, *Die Struktur wissenschaftlicher Revolutionen*. Budući da interes tog članka nije u teorijskom pretresanju pojma paradigme u kontekstu teologije općenito i praktičke teologije posebno, nego u promišljanju nekih nosivih elemenata u praktičkom pastoralnom djelovanju pod vidom prenošenja vjere, bit će dovoljno da ovdje samo uputimo na neke naslove koji se bave teorijskim vidom te problematike: Hans KÜNG – David TRACY (ur.), *Das neue Paradigma von Theologie. Strukturen und Dimensionen*, Zürich – Köln – Gütersloh, 1986.; Norbert METTE, Vom Säkularisierungs- zum Evangelisierungsparadigma, u: *Diakonia*, 21 (1990.) 6, 420–429; Norbert METTE, Kritischer Ansatz der Praktischen Theologie – Vom Säkularisierungs- zum Evangelisierungsparadigma, u: Norbert METTE, *Praktisch-theologische Erkundungen*, Münster – Hamburg – London, 1998., 21–37; Stefan KNOBLOCH, *Was ist Praktische Theologie?*, Freiburg, 1995., 169–193 (Das Evangelisierungsparadigma in der neueren praktischtheologischen Diskussion).

⁵ O širem kontekstu u kojem valja promišljati pitanje našem vremenu odgovarajuće paradigme pastoralnog djelovanja vidi zanimljive i poticajne priloge u: Michael N. EBERTZ – Ottmar FUCHS – Dorothea SATTLER (ur.), *Lernen, wo die Menschen sind – Wege lebensraumorientierter Seelsorge*, Mainz, 2005.

privatne i društvene ustanove. Tu spadaju i domovi za stare i nemoćne osobe. Sve te ustanove uzete pod vidom otvorenosti pristupa pastoralnih djelatnika i ukoliko roditelji dotične djece, odnosno odrasle starije i nemoćne osobe polažu zahtjev da se njima, odnosno njihovoj djeci, pružaju »religiozne usluge« (kako se to lijepo reklo u ono vrijeme kad se činilo da su granice vjerovanja i nevjerovanja bile vrlo jasne).⁶ Dakako, nije riječ o »servisu«, nego o životu po vjeri i o skrbi za taj život. Svi oni prenose vjeru u prvom redu poučavanjem i pretpostavljaju, s obzirom na djecu, da je neka »praksa vjerovanja u Boga« već dana u obitelji.

3.3. Konture pastoralne paradigme u nas

Temeljna značajka pastoralne paradigme u nas dade se izraziti sintagmom *integralni pastoral*. Time se kani reći da se pastoralno djelovanje odvija bipolarno, tj. ono je fokusirano na zajednicu vjernika (to je u prvom redu župa, ali može biti i neformalno organizirana skupina) i na vjernika pojedinca, člana župne zajednice. Pastoralna djelatnost nositelja pastoralne službe ide u tri smjera koja se prepliću: riječ je o evangelizaciji, sakramentalizaciji i dijakoniji ili karitativnom služenju. Naviještanjem evanđelja preko katehizacije (primjerene dobnim skupinama) i propovijedanje u kontekstu liturgijskih slavlja te preko sredstava društvene komunikacije događa se *evangelizacija*. Tomu valja pribrojiti razne oblike okupljanja vjernika na seminarima, duhovnim obnovama (ili čak duhovnim vježbama), hodočašćima i drugim organiziranim oblicima djelovanja gdje je u središtu pozornosti nastojanje oko upijanja sadržaja Božje riječi i uobličavanje osobne i zajedničarske egzistencije u skladu s njom. Osobni razgovori s kvalificiranim voditeljima tih okupljanja, kao i sa sudionicima, te razmjena iskustava života u vjeri važan su moment posredovanja i usvajanja evanđeoske poruke. S time je, dakako, uvijek povezano i slavlje sakramenata, u prvom redu euharistije te nerijetko i sakramenta pokore i pomirenja te, već prema dobi i okolnostima, također i sakramenta bolesničkog pomazanja, koji tvore središnji dio *sakramentalizacije*. Tu spada i redovito uvođenje djece i mladih ali i odraslih vjernika u vjeru crkvene zajednice po sakramentima kršćanske inicijacije kao i priprava na sakrament ženidbe. Vidljivo je kako se evangelizacijski i sakramentalizacijski moment prožimaju i uzajamno nose te kako se ranije spomenuta bipolarnost osobnog i zajedničarskog momenta prepliće.

⁶ Ostavljam po strani ono najvažnije: kršćanske roditelje i njihovo životno mjesto u prenošenju vjere svojoj djeci. Nažalost, nitko se nije pozabavio paradigmom po kojoj oni postupaju.

Ima se, međutim, dojam da je sve naglašenija potreba za osobnim pristupom u prenošenju vjere i da se u cjelini gledano u našoj Crkvi presporo događaju pomaci u tom smjeru. Sve se više očekuje i traži kontakt i razmjena iskustava s iskusnim vjernicima i pastoralnim djelatnicima na osobnoj razini gdje zainteresirani bogotražitelj može u neku ruku su-doživjeti kako to izgleda iznutra »kad se po vjeri živi«, a ne samo izvana kroz okupljanja i medijska posredovanja. Čini se da je na tom planu trenutna pastoralna paradigma u nas prilično deficitarna. Usto je sve prisutnija i *dijakonija* ili karitativno služenje potrebima, služenje koje po svojoj naravi nije ograničeno samo na deklarirane vjernike, nego je upućeno, u okvirima mogućnosti, svim potrebitima u društvu. To nipošto nije moment vjerske propagande ili »kupovanja« vjernika, nego je pomoć potrebitome, a u sveopćem siromašenju takvih ima sve više. Dijakonija je moment evangelizacijskog svjedočenja utoliko što vjernici i župne zajednice koje u tome sudjeluju ne kriju evanđeosku motiviranost tog služenja nego ju nenapadno ističu – duh humanosti ili čovječnosti, zapravo evanđeoskog čovjekoljublja, iskazuje se kroz dijakoniju. Time se jača svijest crkvenosti u vjernika i daje svjedočanstvo otvorenosti prema van, prema svima onima »koji hoće vidjeti«.

U tim trima komponentama izražava se stalan suodnos pastorala zajednice i pastorala osoba. U njima je na djelu *interpersonalnost* (komunikacija – navještaj – svjedočenje osobe osobi), *objektivnost* (spasenjska dobra – Riječ i sakramenti) i *zajedništvo* (okupljanje, slavljenje, dioništvo u otajstvima). Tako se očituje i realizira *crkvotvornost* – svijest aktivne crkvenosti.⁷

Polazi se, dakle, od liturgijske zajednice kao aktivne jezgre. Nastoji se tu jezgru što bolje organizirati da djeluje prema segmentima cijele zajednice, prema periferiji, odnosno prema rubovima. Pastoral postaje kategorijalan, usmjeren prema kategorijama vjernika u bazi: obitelji, mladima, djeci, starima, bolesnicima itd. Tu su angažirani suradnici, vijeća, sekcije, radne grupe, vjerske udruge u sva tri spomenuta pravca pastoralnog djelovanja. Čini se da taj pastoralni model u kojem je na djelu aktivna jezgra posebno odgovara našim prilikama. Time se ujedno pokazuje mogućnost interakcije vjerske zajednice s raznim udrugama u građanskom društvu te prigoda za unošenje autentičnih kršćanskih vrijednosti u živo tkivo konkretnog društva. A to su:

⁷ Usp. Bono Zvonimir ŠAGI, *Pastoral župne zajednice*, Zagreb, 2001., 43; Josip BALOBAN, *Pastoralna teologija u Hrvatskoj*, u: Ivo DŽINIĆ – Ivica RAGUŽ (ur.), *Iščekivati i požurivati dolazak dana Božjega*, Zbornik radova u čast prof. dr. sc. Peri Aračiću prigodom 65. obljetnice života, Đakovo, 2009., 24–31.

- otvorenost prema društvu, prema autonomiji ljudskog društva u smislu koncilске konstitucije *Gaudium et spes*, posebno u smislu GS 35-36;
- dijaloško mjesto kao etički življeni uzor autoritet u društvu po načelu: dostojanstvo ljudske osobe; solidarnost, počevši od siromašnih; hijerarhijski autoritet kao služenje prema unutra i prema van (onima sada rubnim kršćanima, svima koje treba evangelizirati). Unositi autentične evanđeoske vrednote u živo tkivo konkretnog društva.⁸

4. »Živa župa«: središnji element pastoralne paradigme u službi prenošenja vjere

Izložit ćemo konturu pastoralne paradigme za koju se čini da bi mogla biti učinkovita u našoj suvremenosti.⁹ Nazvat ćemo je starim, i možda već od silnog ponavljanja otrcanim nazivom: živa zajednica vjernika, kraće: živa župa. Župu tvore u prvom redu ljudi; strukture i njihovi nositelji stoje u službi kraljevstva Božjega koje raste u ljudima i usred ljudi, prema logici gorušičina zrna i kvasca (usp. Mt 13,31-33). Župa je na svojoj razini znak tog kraljevstva Božjega.

4.1. Rast župne zajednice

Što dakle čini da župa raste i da je u tom smislu živa te da se u njezinu krilu prenosi vjera? Kad se tako pita, obično su nam pri ruci takvi odgovori koji tematiziraju konkretne djelatnosti u župi: službe, i što više njih i njihovih nositelja, to bolje, tako se barem čini. Organiziraju se aktivnosti, nešto se događa, crkva je (eventualno) puna, svi ili većina sudjeluje u liturgijskim slavljinama, prima se svećenika u kuću, organizira se vjeronauk, grade se novi objekti itd. Svaka čast svemu tomu i bez

⁸ Usp. Bono Zvonimir ŠAGI, Župna zajednica i župnik danas, u: *Bogoslovska smotra*, 80 (2010.) 3, 904. O imperativima pastoralnog djelovanja u Crkvi hrvatskoga govornog područja vidi u: Stipe NIMAC – Bruno SEVESO, *Praktična teologija. Profil jedne teološke discipline s osvrtom na njezine zadaće u hrvatskoj Crkvi i društvu*, Lepuri, 2009., 158–160.

⁹ Usp. Johann POCK, Gemeindeentwicklung als bleibender Auftrag der Kirche, u: *Pastoraliheologische Hefte*, 5 (2012.) 5, 7–18; Stipe NIMAC – Brigita PERŠE, Pastoralni model za 21. stoljeće, u: Stipe NIMAC – Brigita PERŠE, *Župa u povijesnim mijenama*, Lepuri, 2013., 89–100; Stipe NIMAC, Župni pastoral pred izazovima našega vremena, u: *Crkva u svijetu*, 42 (2007.) 1, 65–80; Stipe NIMAC, *Pastoral grada*, Lepuri, 2008.; Stipe NIMAC, Pastoralna teologija u današnjem kriznom vremenu, u: *Bogoslovska smotra*, 77 (2007.) 4, 839–855. Općenito i pod vidom nove evangelizacije usp. Walter KASPER, Nova evangelizacija – pastoralni, teološki i duhovni izazov, u: *Služba Božja*, 52 (2012.) 1, 80–93; Walter KASPER, *Katholische Kirche. Wesen-Wirklichkeit-Sendung*, Freiburg – Basel – Wien, 2011. (Zukunft der Pfarrestruktur, 392–399; Wohin führt der Weg der Kirche?, 463–488). Poticajnih misli i pitanja s obzirom na naše okolnosti ima članak: Bono Zvonimir ŠAGI, Novi i kakvi oblici evangelizacije – postoje li u Hrvatskoj, u: *Kana*, 43 (2012.) 3, 6–9.

ikakva omalovažavanja tih aktivnosti jer su one također izraz vjere zajednice. Ipak valja upozoriti da biblijsko-teološka perspektiva stavlja u prvi plan ovo: kršćanska zajednica (u našem kontekstu: župa) živi zahvaljujući djelovanju Isusova Duha Svetoga, zahvaljujući djelovanju tog istog Isusa čija se učinkovitost mjeri znakovima, u prvom redu križem i praznim grobom na dan Vazma (kao i znakovima o kojima govore npr. prva poglavlja Djela apostolskih). To nije nevažno kad se govori o učinkovitosti, jer križ i prazan grob najprije su doživljeni kao odsutnost nečega, pa tek potom, polagano, kao znakovi jedne tajanstvene nemjerljive prisutnosti i djelatnosti. Isus je naime rekao: »Gdje su dvojica ili trojica u moje ime sabrani, tu sam ja među njima.« To nije samo onda kad se slave sakramentalna slavlja, kad se zajedno moli. To je također i onda kad bismo se tomu najmanje nadali. Da, možda baš najviše tada. Evo primjera: Luka pripovijeda u Lk 24 o dvojici učenika na putu za Emaus. Bili su na povratku na ono jedino što su poznavali, tužni i razočarani nadanja nakon onoga što se dogodilo na Golgoti. I takvi, tužni i razočarani, prepričavali su Isusov tragičan svršetak, tj. bavili su se njime u odnosu na njih same i na njihova iznevjerena nadanja, *bavili su se svojim odnosom prema njemu*. I doživješe da je on tu makar ga nisu prepoznali – i sve se mijenja! Dakle, živa zajednica vjernika, župa, najprije je dar odozgor, a ne u prvom redu baštinjena struktura, ne nešto što smo mi napravili. Dar dolazi nepredvidivo, iznenada, možda usred malodušnosti. On dolazi kad se bavimo Onim koji ga može dati, pa bilo naše bavljenje makar u tuzi i razočaranosti i makar mi ne vidjeli neke bitne pomake – važno je da je iskreno i zauzeto u mjeri u kojoj nam je to trenutno moguće. Da, možda čak i u onom stanju duha koje stanje se pokazuje u Terezije Avilske kad je, navodno rekla Isusu: »Ne čudi me, Gospodine, da imaš tako malo prijatelja kad vidim kako s njima postupаш!« Rekla je to i ostala posvema oslonjena na njega. Rekla je to, *nota bene*, kad je svijet, navodno, bio posve kršćanski, bez sekularizacije i bez globalizirane individualizacije.

4.2. Živa župna zajednica

Župna je zajednica, dakle, živa kad ona u cjelini i u svim svojim članovima svoju mjeru uzima prema životu i djelovanju Isusa Krista: njegovo držanje i njegovi postupci postaju paradigmom njezinih članova, njezinih djelatnika, nositelja struktura i službi u odnosu prema potrebnima, siromašnima, uglednima i neuglednima, mladima i starima, i, dakako, prema onima između mladih i starih koji na svojim leđima nose teret preživljavanja jednih i drugih (a kojih ima najmanje u našim crkvama). Dakle, u odnosu prema svim slojevima društva. Tu bi sada trebalo »raslojiti« društvo u kojem je Isus djelovao i vidjeti

njegove specifične stavove i postupke prema svakom tome sloju i pojedincima u njemu, pa onda prema tome uzeti mjeru za naše pastoralno postupanje, tj. prenošenje vjere. Tu bi možda bilo svrsishodnije govoriti o buđenju vjere, ali ostanimo kod dane formulacije.

Živjeti polazeći od Isusa i u njegovu Duhu znači biti slobodan od prisile da moram sve sam napraviti, što nije isto što i sjediti skrštenih ruku i čekati da se nešto dogodi. Naprotiv, to znači naći i osigurati vrijeme i prostor u kojima će se moći osjetiti i doživjeti nešto od tog Duha i njegova Krista. To pak ide samo preko ljudi koji su i sami nešto od toga osjetili i iskusili, koji su to provjeravali u životu te se trse da oganj Duha ne utrne. Konkretnije: župe su onda žive kad se može u njima odahnuti, uzeti novu porciju čistoga zraka za dušu, bez hektike i trke; ako u njima nitko nije isključen, gurnut u stranu; ako su u njima ljubav prema Bogu i ljubav prema čovjeku u ravnoteži jer *leiturgía* i *diakonía* idu ruku pod ruku; ako u njima postoji mogućnost da ljudi svoju vjeru žive ne grlato i manifestativno kao navijači, nego oduhovljeno-oduševljeno mirno, staloženo, u pouzdanju da im je život u Božjoj ruci bez obzira na događaje i okolnosti.

Župa djeluje na ljude *privlačno*, tj. paradigma njezina života i postupanja njezinih djelatnika i članova je učinkovita ako je u tom smislu živa. Već prema okolnostima to će značiti da se ne mora pod svaku cijenu zadržati sav njezin baštinjeni pogon i sav baštinjeni ustroj iliti sve strukture. Znak njezine životnosti bit će i odvažnost da se pita: Što možemo ostaviti po strani i neučinjeno da bismo dobili na unutarnjoj životnosti vjere? Da bismo se dali dublje prožeti onim Duhom koji ne napuhuje, nego djeluje u smislu Duhovske posljednice: »Umornima odmore / U vrućini lahore / Razgovore žalosnih«. Kako bi to bilo kad bi se na razini župe osjetilo ono djelovanje Duha o kojem govori spomenuta Duhovska posljednica? Nema za to recepta, o tome valja meditirati i razgovarati pa će se pritom zasigurno probuditi kreativna imaginacija koja je uvijek izvor novoga.

Navest ćemo i ukratko skicirati nekoliko važnih biblijskih kriterija za živu župu, koji bi također mogli biti kriteriji za prosudbu učinkovitosti potrebne pastoralne paradigme prema kojoj se u župnom životu djeluje.

4.2.1. Pluralnost vjerničkih zajednica

Ne treba se bojati pluralnosti tipova zajednicâ vjernikâ, već valja uzeti to kao šansu za novo. Novi zavjet pokazuje nam se kao »škola pluralnosti«,¹⁰ teren

¹⁰ Usp. Ottmar FUCHS, Umgang mit der Bibel als Lernschule der Pluralität, u: *Una Sancta*, 44 (1989.) 3, 208–214. Prema Fuchsu, Novi zavjet, kao i Biblija u cjelini, poka-

gdje se uči pluralnost načina i oblika života po evanđelju, pluralnost načina kako se organiziraju zajednice vjernika također unutar same župe. Cijela Biblija zapravo živi od mnoštva i kroz mnoštvo načina i oblika kako se vjera udjelotvoruje. Tu ima onih koji poput proroka i poput samog Isusa sve ostavljaju radi kraljevstva nebeskog i idu od mjesta do mjesta navješćujući evanđelje, a ima, i to je većina, onih koji ostaju na svojem uobičajenom mjestu, u svom poslu te žive svoju vjeru u rutini svagdašnjice i na koje se oni prvi mogu osloniti (kao i obratno). Na planu zajednicâ imamo kućne crkve, zajednice uređene kao Božji dom ili Božja kuća (usp. pastoralne poslanice), kao Božji narod na putu, kao karizmama ispunjeno i vođeno Kristovo otajstveno tijelo itd. No, nisu presudni modeli koji mogu varirati, nastajati i nestajati, presudan je i normativan je Duh koji nadahnjuje i oduhovljuje odluke i postupke, nadahnjuje zajedničarsko djelovanje iz kojeg izrastaju modeli i oblici zajedničarskog vjerovanja. Gdje se osjeća i po čemu je prepoznatljiv taj Duh koji je u pozadini svih konkretnih struktura i formi njihovih djelovanja? U traganju za odgovorom na to pitanje nazrijet će se također učinkovitost (biblijski: *plodnost*) raznih paradigma ili uzoraka zajedničarskog života po vjeri kao i učinkovitost njezina prenošenja.

4.2.2. Suodnos tradicije i inovacije

Tradicija i inovacija u župi u dinamičkom su odnosu. Čuvanje dosadašnjeg i otvorenost za iskorak ususret novome koje se tek nejasno nazire, valja držati u ravnoteži. Kako dakle povezujemo tradiciju i inovaciju, već prema tome otvarat će se i novi pastoralni prostori tako da jedno uz drugo mogu supostojati i djelovati teritorijalne zajednice (župe), povremena događanja i okupljanja u posebnim prilikama te male skupine i pokreti i sl. Moglo bi biti veliko rastećenje za župe da ne moraju biti mjerodavne za sve oblike djelatnosti i organiziranosti, nego da se prihvati i nastoji uskladiti supostojanje i sudjelovanje različitih forma i tipova zajednicâ. Tu bi valjalo razvidjeti moguću ponudu redovničkih zajednica na individualnom planu, u obliku okupljanja u domovima za učenje molitve i meditacije, za duhovne vježbe ili seminare itd. U vre-

zuje mnoštvo različitih oblika življenja iz vjere u Boga spasitelja i organiziranja života zajednice vjernika na različitim mjestima. Njihova diferencijacija i pluralnost spadaju u unutarnji ustroj same Božje objave pa stoga predstavljaju zadatak za Crkvu u njezinu povijesnom hodu. Ona je dužna dati mjesta takvoj diferencijaciji i pluralnosti u svojem životu. Nema, dakle, nekoga normativnog modela za to, nego je normativan Duh Božji darovan svakom vjerniku u krstu i koji je u pozadini ili u bazi odluka na kojima se temelje modeli zajednice vjernika.

menu sve veće individualizacije (koja nije zlo, nego je znak vremena¹¹), valja osigurati prostore i vrijeme i ljude koji prate druge na njihovu individualnom putu vjere. Odatle će možda neočekivano poniknuti koji novi oblik angažmana tih istih ljudi na župnom planu.

4.2.3. Privlačnost župne zajednice

Privlačnost za suvremenike, za one koji su izvan »župnog tabora«, ostaje trajna zadaća svake župe. Taj nam moment sugerira sâm Novi zavjet činjenicom da se prvi kršćani nisu izolirali poput esena, već su krenuli diljem svijeta, u skladu s Isusovim krsnim nalogom (usp. Mt 28,19). Tu se vidi da su uza sve progone, sukobe i poteškoće kršćanske zajednice bile atraktivne ljudima jer su umjele uzeti u obzir potrebe i traganja svojih suvremenika i odgovoriti na njih. Vjernici su spontano osjetili što njihove suvremenike u dubini pokreće, povrh nezaobilaznih briga svagdašnjice. Za nas to može značiti da se – uza svu skrb oko onih koji su uvijek tu – ništa manje intenzivno ne usredotočujemo na one koji nas gledaju s distance, sa simpatijom ili bez nje. Prve kršćanske zajednice bile su atraktivne za osobe nižih društvenih slojeva, za žene i za robove, jer svi su se u njima osjećali jedni drugima jednaki – ljudi na sliku i priliku Božju, djeca Božja po mjeri Kristova dara. Pokazivati jednakost svih u vlastitom ponašanju i spletu odnosa u kojima se živjelo – to je bila nečuvena novost i odvažnost u kulturi onog vremena. I još nešto: ako je istina da ljudi u naše vrijeme, dakle i mi, sve više komuniciramo preko slika, vizualno, a sve manje intenzivno riječima, onda bi bilo veoma važno razmisliti kako se prezentira ljudima unutarnji prostor naših crkava: on kaže više od riječi. Kakvo, dakle, nutarnje duhovno ozračje želimo ljudima komunicirati kroz oblikovanost i uređenost crkvenog prostora? Poziva li on na sabranost, na suočavanje sa samima sobom pred Bogom, na to se zajedno Bog slavi u sakramentalnim slavljinama, na sabranost te na osobnu i zajedničku molitvu u starim i novim formama pobožnosti? Ne bismo smjeli zaboraviti da vanjske forme uvijek zrače nekim duhom, samo je pitanje kojim? Koje, dakle, ljude možemo i hoćemo osloviti na način kako uređujemo naš crkveni prostor, od arhitekture do unutarnjeg uređenja u kojem ne bi smjelo dominirati ukrašavanje, nego govor kršćanskih (liturgijskih) simbola?

¹¹ Usp. Stipe NIMAC, Individualizacija kao znak vremena u svjetlu evanđelja, u: Stipe NIMAC – Stephanie KLEIN, *Metoda u praktičnoj teologiji*, Lepur, 2010., 163–191.

4.2.4. Tri stožerna oblika djelovanja: molitva, euharistija, karitas

Zajednica vjernika sabire se na molitvu, na lomljenje kruha i na služenje bližnjima u potrebi. To su od početka kršćanstva tri osnovna oblika djelovanja u kojima se očituje i ujedno izgrađuje identitet kršćanske zajednice, a kao takvi oni imaju trajnu i nezaobilaznu vrijednost i presudnu važnost. Odatle proizlaze i zadaće. Prema načinu kako se one izvršavaju može se odčitati i učinkovitost prenošenja vjere kao kršćanske forme života.

Župa mora biti mjestom, to znači: ona mora imati vremena, prostore i ljude gdje djeca, mladi i odrasli ljudi uče kako se moliti Bogu, pojedinačno i zajedno u najelementarnijem smislu. *Molitva* je naime temeljni religiozni čin i valja ga naučiti: primjerom, instrukcijom, uvježbavanjem, dijalogom s kompetentnim vjernicima o tome kako moliti i što se pritom događa. Danas se ne može pretpostaviti da se to već naučilo u obitelji. Tu valja biti otvoren za stare i nove forme moljenja, valja ih poznavati i drugima posredovati. Iluzorno je misliti da će se vjera prenijeti bilo kome kao forma življenja, kao način kako »biti kršćanski čovjek«, ako se neće steći temeljno i trajno iskustvo molitve, nego će se sve svesti na »znanje o vjeri«. Valja budno paziti da se znanje o vjeri ne doživi kao crkvena ideologija.

Euharistija (i općenito sakramentalna slavlja) nije molitva, nego je to središnji i posve specifičan način kako se iskusi Kristova prisutnost usred zajednice »po znakovima koji pro-izvode ono što označuju«. Tu smo suočeni ne samo s pitanjem oblikovanja liturgijskih slavlja nego s temeljnim problemom *mistagogije*: uvođenje u iskustvo vjere kršćanske zajednice. Vjernik u naše vrijeme ili će nešto od toga iskusiti a onda također i znati, ili ga neće biti. Potrebno je razmisliti i o tome kako ponuditi eventualna naknadna druženja vjernika u župnim prostorima.

S time može biti povezano i *karitativno služenje* bližnjima u potrebi, ali koje treba također imati svoje vlastito vrijeme i prostor u životu župe. Djelovanje iz ljubavi, *agape*, toliko je važno da bez njega nema uvjerljivog prenošenja vjere i bez njega je sve drugo u životu župe izloženo opasnosti da se pretvori u indoktrinaciju i priredbu, prazno održavanje pogona. Ne smije se zaboraviti da susret s uskrsnulim Kristom, s Bogom, našim i njegovim Ocem, kojeg je on navijestio, ide ne samo kroz molitvu i sakramente, nego ništa manje i kroz diakoniju. Stoga valja budno paziti da u životu župe *leiturgía* i *diakonía* budu u ravnoteži. Tu se otvara prostor dijakonijskog služenja koje nadilazi okvire župe i koje valja organizirati na razini dekanata ili biskupije: socijalni rad s mladima koji su »na rubu društva« (što dalje to više u sadašnjim okolnostima); dušobrižništvo posebnih skupina ljudi: vojnici, zatvorenici, stare i nemoćne

osobe; napose pak dušobrižništvo bolesnika u bolnicama te posjet bolesnima u obiteljima.

4.3. Karizma, služba i komunikacija

Iz svega toga je vidljivo da prenošenje vjere ide kroz mnoge kanale. Njegova učinkovitost ne ovisi samo u župnom dušobrižništvu, a pogotovo ne samo o svećeniku. Potrebni su mnogi da bi se to obavljalo: laici (zaposleni i volonteri), a svećenik će imati dužnost koordiniranja tako da sva djelovanja idu usklađeno. K tomu će na njega spadati nešto što nikako ne smije nestati iz vidokruga kršćanske egzistencije, pojedinačne i zajedničarske: upozoravati na ono i pokazivati ono što se ne da učiniti, napraviti, nego ima dimenziju dara odozgor jer inače ćemo se podati iluziji kako možemo vjeru i život po vjeri napraviti »kak' se mnogo toga pravi i napravi«. Euharistija je dar, milost i ona nas pomalo uvodi u iskustvo kako je i sav kršćanski život u svojoj najintimnijoj nutрини zapravo dar koji nam prethodi, a sve što mi činimo jest neophodan odgovor, uzdarje na taj dar – upravo njegovo prenošenje.

Potrebno je, međutim, upozoriti na jednu pretpostavku i na jedan problem koji se ovdje javlja: Što će više svećenik postajati voditelj župe koji koordinira razne službe u njoj, to će potrebnije biti da on raspolaže nadarenošću i osposobljenošću za vođenje župe i za odvijanje ljudskog i svrsishodnog *komuniciranja* s ljudima. To neće biti diktiranje i komandiranje ni odijeljenost od svih, jer on, navodno, ionako mora sve sam napraviti, nego će to biti povezivanje i skrb za druge suradnike.¹² Problem je u tome da će svećenik sve više postajati slavitelj sakramenata, a s tim je, pak, neodjeljivo povezana njegova mistagoška funkcija: on treba vjernike uvoditi u iskustvo prisutnosti Božje u sakramentima Crkve. A što će biti manje svećenika i što oni budu stariji, to će se ta funkcija uvijek više svoditi na *status quo minus*, a euharistija će sve manje biti središte župnog života. Bit će stoga potrebno promisliti ne samo pastoralno-teološki profil svećeničke službe, nego i pitanje kriteriologije tko sve može biti prikladan za sveti red i službu koja je s njim povezana.

Neophodno je potrebno, također, promisliti odnos karizme i službe u zajednici, jer je služba vođenja zajednice također bazirana na karizmi jer se

¹² Ovdje valja upozoriti na to da se i za svećenike mora netko na adekvatan način skrbiti i voditi prikladnu dušobrižničku skrb koja je njima primjerena. Nažalost, ne vidim da se u nas nešto takvoga događa, svaki je prepušten samome sebi. Iluzorno je misliti da povremene duhovne vježbe i povremene rekolekcije rješavaju taj problem, koliko god inače one bile neophodne za svećeničko »duhovno domaćinstvo«.

inače pretvara u birokratsko administriranje. Novi zavjet pokazuje obilje različitih naziva za službu vođenja i upravljanja, a i zadaće i kompetencije koje su s tim povezane pokazuju popriličnu raznovrsnost. Jasno je i to da od početka kršćanstva u tim pitanjima prevladava paradigma kolektivnog vođenja zajednice: više prezbitera u jednoj zajednici zajedno s episkopom. To je ono što bi se danas dalo nazvati kolegijalitetom, dakako, ovaj put na razini biskupije. Dobar kolegijalitet mogao bi jamčiti veću učinkovitost.

Zaključak

Čini se da se u nas u konačnici pitanje učinkovitosti pastoralne paradigme strovalilo na leđa pastoralnih djelatnika. No, jesu li oni učinkoviti (što god to značilo!) u svojem djelovanju, širenju vjere, održavanju vjere u srcima ljudi i među ljudima u društvu? Jesu li njihovi uzorci postupanja prikladni ili neprikladni s obzirom na cilj koji se u tom djelovanju želi postići i s obzirom na »stvar« kojom se oni bave i za koju su zaduženi i odgovorni? Nipošto ne smije pasti u zaborav temeljna teologalna činjenica: vjera je najprije dar odozgor, vjera je milost. Pretpostavivši to, valja reći da učinkovitost struktura i paradigma u pastoralu bitno ovisi o tome kakvi su njihovi nositelji. Da bi se, pak, uočio teologijski kontekst njihova djelovanja, treba upozoriti na neka pretpitanja koja valja imati pred očima kako se ne bi lutalo u odgovorima. Potom je dobro ocrtati konture moguće paradigme djelovanja, tj. mjesta, metode i postupke koji služe prenošenju vjere. Možemo se nadati da će to pridonijeti rastu župe kao žive zajednice. Pritom je vidljivo da nužnost produbljivanja zajedničkog iskustva vjere i neophodnost širine i otvorenosti prema novome stoje u plodnoj napetosti. Ta napetost drži zajednicu na putu u budućnost i uvijek ju više usredotočuje na njezin centar: na Isusa Krista, na njegov način odnošenja prema ljudima i na njegove darove zajednici onih koji u njega vjeruju.

Summary

THE EFFICIENCY OF THE PRESENT PASTORAL PARADIGM IN THE TRANSMISSION OF FAITH

Stipe NIMAC

Catholic Faculty of Theology, University of Split
Zrinsko-frankopanska 19, p.p. 329, HR – 21 000 Split
stipe.nimac@st.t-com.hr

The article draws attention to some elements in the present pastoral paradigm, which, in author's opinion, have an important role in transmitting faith. In order to escape terminological confusion in the usage of the main terms (salvation, faith, efficiency, transmission, paradigm), the author first poses a series of questions to draw attention to their specific meanings and their limits in theological usage. This clearly shows that when it comes to the issue of faith transmission (understood as a total existential attitude and behaviour, and not primarily as a transmission of information on the faith's content) one needs to recognise the primacy of God's action, which precedes all pastoral activity and makes the latter possible. The notion of the vital community of the faithful (vital parish) is emphasised as the foundational notion in the present pastoral paradigm. The article discusses the moments of its vitality and it insists on the mystagogical moment as a part of those methods that are in service of the transmission of faith. Of course, for this process of paramount importance is Jesus Christ, his behaviour and his actions. New Testament's plurality in organisation and leadership of communities of believers is also an example for contemporary practice in the life of the community of believers. The article emphasises the need for dynamic balance of liturgy, diaconia, tradition, and innovation in the life of a parish. At the end, the author draws attention to the three New Testament elements which are foundational for the life of any community of believers: prayer, breaking of bread (eucharist), and service to neighbour. This also explains new collaborative relationship between lay persons and ordained ministers in a community; the relationship that converges towards collegiality.

Key words: *salvation, faith, efficiency, transmission, paradigm, transmission of faith, pastoral paradigm, vital parish, collegiality.*